

Fra redaksjonen

Idet dette nummeret av *Barn* ferdigstilles, preges nyhetsbildet av katastrofen som rammet Japan 11. mars 2011. Det kraftige jordskjelvet som målte styrke 9 på Richter skala, og den påfølgende tsunamien som la flere byer og landsbyer øde, betegnes som den største ulykken som har rammet dette landet siden 1945. Amerikanernes atombombing av de japanske byene Hiroshima og Nagasaki avsluttet andre verdenskrig.

Også denne gangen setter atomenergiens virkninger dype spor. Dag for dag informerer de moderne mediene om følgene av skadene som har oppstått ved atomkraftverket i Fukushima, forårsaket av jordskjelvet og tsunamien. Det pågår fortsatt et intenst redningsarbeid for å kjøle ned atombrenselet, og for å holde radioaktiviteten nede. Redselen for utslipp av farlig radioaktiv stråling er fortsatt stor, stråling som kan få fatale følger. Store menneskemengder rundt Fukushima er for tiden evakuert, eller lever i provisoriske innkvarteringer.

Omfanget av katastrofen i Japan er fortsatt uklar, men mange tusen har sannsynlig mistet livet, og minst like mange er savnet. I tillegg er et ukjent antall husløse. Globalt sett er denne type naturødeleggelse ingen sjeldenhet. Jordskjelv forårsaker store katastrofer: Haiti i 2009 med over 300 000 døde, eller i 2004 da et jordskjelv førte til at enorme flodbølger skylte over land i flere deler av Sørøst-Asia og rundt 350 000 mistet livet. Jordskjelv med tap av flere tusen menneskelig forekommer derfor praktisk talt hvert år. Det største skjelvet i moderne tid skjedde i Kina i 1976. Antall ofre er uvisst, men det opereres med store tall, opptil 650 000.

Det som imidlertid gjør katastrofen i Japan ”interessant” for mediene, og det over lengre tid, er muligens at den har skjedd i et moderne og velregulert land. Dette landet har, i flere sammenhenger, visse fellestrekk med de vestlige landene, ikke minst når det gjelder ny teknologi, men heller ikke i trygge, moderne samfunn lar naturkrefter, eller moderne teknologi for den sak skyld, seg kontrollere.

Like fullt gir jordskjelv og tsunamier sjokkerte og traumatiske opplevelser for de som rammes. Barn vil her være i en særlig sårbar situasjonen. Bare en brøkdel av foreldre med barn, og da helst de mest ressurssterke, vil ha mulighet til å flykte fra det som har skjedd, eller fra usikkerheten som følger i kjølvannet av det ødelagte atomkraftverket, slik tilfellet er i Japan. Bergingsarbeidet pågår fortsatt, og etter at dette er avsluttet, venter for mange ofte en langt mer langvarig lidelse som trenger oppmerksomhet, nemlig posttraumatisk stresslidelse som ikke er uvanlige etter slike dramatiske hendelser. Undersøkelser som fulgte opp overlevende etter

tsunamien i 2004, viste at noen opplevde ekstrem redsel i situasjoner som var reelt farlige eller livstruende. Enkelte andre igjen, som reelt sett ikke var i direkte livsfare, opplevde også stor redsel. Barn, så vel som voksne, kan dessuten ha skyldfølelse fordi de må forlate noen eller noe, eller ikke er i stand til å redde. Behovet for hjelp vil uansett være stort. Barns reaksjoner vil være svært forskjellig, avhengig av alder, og en rekke andre faktorer som spiller inn. Hvor lenge de varer, og hvor intense de er, vil igjen være avhengig av omstendighetene og det enkelte individ.

Et forskningsprosjekt ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress i Oslo fulgte opp det videre livsløpet til barn som overlevde tsunamien i Sørøst-Asia i 2004. De som ble intervjuet hadde opplevd svært dramatiske hendelser da de uventet ble en del av de voldsomme naturødeleggelsene. Barn som fikk hjelp til å bearbeide det som skjedde, taklet imidlertid ifølge denne forskningen hverdagen bedre. I samtalene med barna var ett av hovedfokusene hvordan de selv skaper mening og forståelse av det som har skjedd. Barns meningsdanning vil være av stor betydning. Hjelpen vil trolig fungere best når den gis ut fra den stedlige konteksten, det vil si i forhold til den kulturelle, spesifikke og sosiale praksisen, som også inkluderer barns hverdagsliv.

Til dette nummeret av *Barn* har redaksjonen, på vegne av Norsk senter for barneforskning, bedt tidligere daglig leder ved Norsk senter for barneforskning Per Egil Mjaavatn om å skrive minneord om Per Olav Tiller, norsk pionér innen barneforskning, som døde 5. desember 2010 (se *Barn* nr. 4 2010). Hans minneord står å lese innledningsvis i dette nummeret.

Vi har videre gleden av å presentere fem forskningsartikler i dette første nummeret av 2011-årgangen. De spenner over svært ulike temaer, og med forfattere fra flere av de fem nordiske landene.

Den innledende artikkelen, forfattet av Helle Skovbjerg Karoff, har bruken av kameraet som metode innen barneforskning som tema. I *Kameraet som redskap i forskning i børns leg* diskuterer Skovbjerg Karoff det potensialet som bruken av kameraet har i forskning med og blant barn. I hennes konkrete forskning bidro det til å gi barn en stemme, og forsterket interaksjonen mellom deltakere og forsker.

Den andre artikkelen har et annet tema, nemlig barnehagens fysiske miljø, forfattet av Anne Stokke. I *Et blick på barns vilkår for fysisk aktivitet i barnehager. En komparativ studie, 1981 og 2009* diskuterer hun funnene fra resultater av to landsdekkende norske undersøkelser. Forfatteren konkluderer med at i hennes siste nasjonale undersøkelse fra 2009 var barn både mer utendørs, og de gjorde mer bruk av naturens elementer i barne-

hagen sammenlignet med året 1981. Stokke understreker at det fysiske miljøet er en nøkkeldeterminant for barns fysiske aktivitetsnivå.

De to neste artiklene tematiserer begge kommersialisering av barndommen, som f.eks. hvordan vi kan utforske barndomsforståelser i kommersielle bilder av barn. Slike og andre spørsmål står sentralt i Annamari Vänskäs artikkel *Virginal innocence and corporeal sensuality. Reading meanings of childhood in contemporary fashion advertising*. Forfatteren har gjort studier av kommersielle bilder i modebladet *Vogue Bambini* 2008, og drøfter blant annet hvilke elementer i bildene som konstruerer barns uskyld, som klær, farger, positur, blikk, ulike detaljer av kroppen osv.

Den neste artikkelen handler om barn og forbrukskultur. I *Merkevarelojalitet – hvordan skapes det? Historien om merkevaren Kaptein Sabeltann sin eventyrlige suksess*, forfattet av Øivind Nakken og Ingunn Hagen, drøfter forfatterne det norske mediefenomenet ”Kaptein Sabeltann”. Sentralt i artikkelen er de tre nøkkelbegrepene som framstår som sentrale i forhold til merkevarens kommunikasjonsstrukturer og tekster/produkter, nemlig synergier, inklusjon og merkevarekontroll.

Den siste artikkelen i dette nummeret er tematisk knyttet til barnevernet, det vil si at den handler om barn (som med tvang) flyttes hjemmefra til fosterhjem, for så etter en tid å flytte hjem igjen. Tittelen på Bjørn Øystein Angels artikkel er *Hvordan skapes og opprettholdes tvang? – en analyse av barns flyttinger til fosterhjem og hjem igjen*. I presentasjonen diskuterer Angel hvordan tvangen kan forstås som kjeder av ritualer som endrer barn til objekt for omsorg i flytteprosessen, for så å forvandle barn til subjekt igjen når flytteprosessen går andre veien. Angel vektlegger barns muligheter til utvikling og vekst i de pågående prosessene.

Nummer 1 av *Barn* inneholder dessuten tre sammendrag av nye doktorgradsavhandlinger. Vi ønsker våre lesere god lesning.

Tora Korsvold